

Sivas Cumhuriyet University Journal of Sport Sciences

| cuspor.cumhuriyet.edu.tr |

Founded: 2020

Available online, ISSN: 2717-8919

Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

A Review on Barrier-Free Education in Sports Sciences Faculties[#]

Samet Alim^{1,a}, Yakup Can Kurt^{1,b}, Buse Sonkur^{1,c}, Zühal Yurtsızoğlu^{1,d,*}

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Knowledge

#This study was produced within the scope of TÜBİTAK-2209-A University Students Research Projects, under the leadership of undergraduate student Samet Alim and under the supervision of Assist. Prof. Faculty Member Zühal Yurtsızoğlu. This study was produced under the supervision of Assist. Prof. Zühal Yurtsızoğlu from the research project titled "A Review On Barrier-Free Education in Sports Sciences Faculties".

History

Received: 19/08/2023

Accepted: 29/09/2023

Copyright © 2020 by Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Sport Sciences. All rights reserved.

ABSTRACT

Special quotas reserved for disabled individuals when entering sports science faculties are a very valuable step in the field of education. However, this regulation has brought about many problems. In solving problems, the thoughts, findings and solution suggestions of disabled students are valuable. The aim of this study is to identify the problems experienced by disabled individuals studying at sports science faculties in special talent exams, practical/theoretical courses and exams, and to create suggestions by producing first-hand solutions to create a common education plan and exam guidelines throughout Turkey. The study is a qualitative study. Data was collected with a semi-structured interview form. As a result of the study, it was determined that there was a need for radical changes and common regulations in entrance exams, course curricula, and education and training methods for disabled individuals. In order to get the highest efficiency from education and to raise individuals who have learned their profession well and can practice it; There is a need for practices that will pave the way for equal opportunities in education. It is thought that the results obtained from the study will guide sports science faculties.

Keywords: Disability, Sport, Education, Curriculum, Examination

Spor Bilimleri Fakültelerinde Engelsiz Eğitim Üstüne Bir İnceleme

Bilgi

#Bu çalışma, TÜBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında, lisans öğrencisi Samet Alim yürütücülüğünde ve Dr. Öğr. Üyesi Zühal Yurtsızoğlu'nun danışmanlığında desteklenen "Spor Bilimleri Fakültelerinde Engelsiz Eğitim Üstüne Bir İnceleme" konulu araştırma projesinden üretilmiştir.

Süreç

Geliş: 19/08/2023

Kabul: 29/09/2023

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Spor bilimleri fakültelerine girişte engelli bireyler için ayrılan özel kontenjanlar eğitim alanında yapılmış çok değerli bir adımdır. Bununla birlikte bu düzenleme pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. Sorunların çözümünde, eğitim gören engelli öğrencilerin düşünceleri, tespitleri ve konuyla ilgili çözüm önerileri değerlidir. Bu çalışmanın amacı spor bilimleri fakültelerinde eğitim gören engelli bireylerin, özel yetenek sınavlarında, uygulama/teorik derslerde ve sınavlarda yaşadıkları sorunları tespit etmek, Türkiye geneli ortak bir eğitim planı ve sınav yönergelerinin oluşturulması için, birincil elden çözümler üreterek öneriler oluşturmaktır. Çalışma nitel bir çalışmadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda, engelli bireylere yönelik giriş sınavları, ders müfredatları, eğitim öğretim metotlarında yapılacak köklü değişikliklere ve ortak düzenlemelere ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Eğitimden en yüksek verimin alınabilmesi, mesleklerini iyi öğrenmiş ve uygulayabilen bireylerin yetiştirilmesi için; eğitimde fırsat eşitliklerinin önünü açacak uygulamalara ihtiyaç vardır. Çalışmadan elde edilen sonuçların spor bilimleri fakültelerine yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Spor, Eğitim, Müfredat, Sınav

^a sametalim99@gmail.com

^{ib} <https://orcid.org/0009-0009-4138-8690>

^b yakupcankrt@gmail.com

^{id} <https://orcid.org/0009-0000-4820-7594>

^c buseonkur@gmail.com

^{id} <https://orcid.org/0009-0008-4120-6159>

^{id} yurtsiz@gmail.com

^{id} <https://orcid.org/0000-0003-2887-1222>

How to Cite: Alim, S., Kurt, Y. C., Sonkur, B., & Yurtsızoğlu, Z. (2023). Spor bilimleri fakültelerinde engelsiz eğitim üstüne bir inceleme. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 4(2): 38-48.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü, engelli olma halini tanımlarken, yeti kaybı kavramını kullanır. Engellilik hali, vücutlarında işlevsel, ruhsal, zihinsel ve duyuşsal farklılıklar nedeniyle, bireyin günlük yaşam içinde kısıtlama ve engellerle karşılaşabilme halidir (Küçükali, 2015). Yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel çevre durumuna göre kişilerden beklenen davranışlar ve aktiviteler vardır. Engelli bireylerde, yapılması beklenen bu aktiviteler ile ilgili kısıtlar ortaya çıkmaktadır. Bu kısıtlar, bireyin günlük yaşamını sınırlamakla birlikte, engelli bireyin fiziksel, duygusal, sosyal yönden olumsuz etkilenmesine neden olabilir ve bireyler pek çok sorunla karşı karşıya kalabilirler (Girgin-Aykanat ve Balcı, 2015). Engelli bireylerin karşılaştıkları bu sorunların devlet eliyle çözülmesi önemlidir.

Sosyal devletin, eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve fırsat eşitliği sunmak gibi önemli görevleri vardır (Ruggie, 1984; Dedeoğlu, 2009). Günümüzde pek çok alanda engellilik ile ilgili farkındalıklar oluşmuş ve engelli bireyler yaşamın her alanında kendilerini ifade etme şansı yakalamışlardır. Bu durum pek çok toplumda sosyal hayat dışına itilen engelli bireyler için iş alanları açmış, eğitimde fırsat eşitliği sağlamıştır (TBMM, 2005). Engellilere yönelik yürütülen politikalarla, bireyler var olabilmiş, kendilerini ifade edebilmiş ve temel hak ve özgürlüklerinden faydalanabilme fırsatı yakalamışlardır. Ülkemizde, hayatın pek çok alanında uygulanan engelli bireylere yönelik pozitif politikalar eğitim alanında da yaygınlaştırılmıştır.

Eğitim alanında fırsat eşitliği yaratabilmek adına yapılan önemli adımlardan biri, YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu)'ün Şubat 2018 Tarihli kararlarla özel yetenek sınavıyla öğrenci alan fakülterele, her yıl alınması planlanan öğrenci sayısının %10'u kadar engelli kontenjanı açma zorunluluğu getirmesidir (YÖK; 2018., Eliöz ve ark., 2018). Bu zorunlulukla birlikte spor bilimleri fakülteleri engelli birey kontenjanlarını belirleyerek, özel yetenek sınavıyla engelli öğrenci almaya başlamışlardır. Engelli bireylere verilmiş olan bu değerli hak, eğitimde fırsat eşitliği sağlamış fakat eğitim süreçlerinde bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Engelli bireylerin seçiminde, özel yetenek sınavlarında Türkiye geneli ortak bir uygulamanın olmaması, eğitim/öğretim sürecinde, uygulamalı ve teorik derslerin sunuluş biçimlerinde üniversiteler, bölümler ve hatta dersler arasında farklılıkların olması önemli sorunlardandır. İdarecilerin ve öğretim elamanlarının özel destek ve çabalarıyla engelli öğrenciler sisteme entegre edilmeye çalışılmaktadır. Teorik ve uygulamalı derslerin ve özellikle spor branşlarının öğretiminde ve sınavlarında hem engelli bireyler hem de dersi veren öğretim elmanı bireysel olarak aşılması güç zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Toplum oluşturulan bireylerin yaşadığı topluma katılması ve katkı sunması beklenir. Bu yolla toplum içinde barış, adalet ve refah sağlanarak toplumsal gelişme sağlanmış olur. Bireyler toplumsal gelişime katkı sunarken, toplumların da bireyleri geliştirmek, değişimlerine katkı sunabilmesi için gerekli ortamları sağlamak gibi ödevleri vardır (Sevinç ve Çay, 2017). Toplumdaki bazı gruplar sahip

oldukları özel durumları nedeniyle, fiziksel, bilişsel ve sosyal uyum farklılıkları göstermekte ve bu nedenle topluma katılım ve eğitim fırsatlarından diğer insanlara göre daha az faydalanabilmekte, bu durum da eşitsizliğe neden olmaktadır. Bu açıdan engelli bireyler, diğer bireyler gibi topluma dahil olmak ve yaşamlarını devam ettirebilmek için desteğe ihtiyaç duyabilmektedir (Subaşıoğlu, 2008).

Ülkemizde spor bilimleri fakülteleri ve BESYO'lar 4 yıllık eğitim veren lisans düzeyindeki eğitim kurumlarıdır. 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de 72 tane spor bilimleri fakültesi ve 26 tane BESYO olmak üzere toplamda 98 üniversite spor alanında eğitim vermektedir. Spor bilimleri fakültelerinin bünyesinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi, spor yöneticiliği, rekreasyon, engellilerde egzersiz ve spor eğitimi, egzersiz ve spor bilimleri gibi farklı bölümler vardır. Fakültelerdeki bu bölüm sayıları üniversiteden üniversiteye değişiklik göstermektedir. Bu bölümlerin özel amaç ve hedefleri birbirinden farklı olsa da temelde tüm bölümler spor bilimleri ile ilgili eğitim veren, müfredatlarını spor odaklı hazırlayan bölümlerdir.

Spor bilimleri fakülteleri özel yetenek sınavlarının şeklini, tarihini ve giriş koşullarını belirlemede bağımsızdır. Bazı bölümler ise merkezi yerleştirme ile öğrenci almaktadır (Bkz. 2022 ÖSYM kataloğu). Her yıl açıklanan YKS kılavuzunda, bazı bölümler ve bazı durumlar için özel ibareler bulunmaktadır. Fakülteler YKS kılavuzunda açıklanan ve YÖK tarafından belirtilen durumları uygulamakta bağımsız davranamazlar. Hepsi ortak hareket etmek zorundadır. Bu zorunluktan biri de özel yetenek sınavıyla öğrenci alan bölümlere, engelli kontenjanı ayrılması konusudur. YÖK Şubat 2018 tarihli kararıyla özel yetenek sınavı ile öğrenci alan bölümlere, her yıl alınması planlanan öğrenci kontenjan sayısının %10'u kadar engelli kontenjanı açma zorunluluğu getirmiştir (YÖK; 2018. Eliöz ve ark., 2018).

Engelli kontenjanları belirlendikten sonra, engelliler için yapılacak olan özel yetenek sınavlarının yapılış şeklinde fakülteler özgür bırakılmıştır. Her fakülte farklı bir uygulamayla sınav sistemini belirleyince üniversiteye girişte ve öğrenci seçiminde benzer olmayan uygulamalar nedeniyle eşitsizlikler ortaya çıkmıştır. Örneğin bazı üniversiteler engelliler için sadece sözlü sınav tercih ederken, bazı üniversiteler branş, koordinasyon parkuru, uzun/kısa mesafe koşusu ve sportif özgeçmiş gibi yöntemleri tercih etmiştir. Bu sınavlar yapılırken bazı üniversiteler bazı engel gruplarını tercih etmiş, bazı engel gruplarını ise dışarda bırakmışlardır. Bu durum engellilik türleri ve düzeyleri arasında eşitsizlik yaratmıştır. Öğrenci seçimiyle başlayan bu farklı uygulamalar, girişten itibaren eğitim/ öğretim döneminde bazı problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Tüm bu nedenlerden dolayı bu çalışmanın amacı; spor bilimleri fakültelerinde eğitim gören engelli bireylerin, bölümlere girişte (özel yetenek sınavlarında), girdikten sonra uygulama/teorik derslerde ve sınavlarda yaşadıkları

sorunları tespit etmek, Türkiye geneli ortak bir eğitim planı ve sınav yönergelerinin oluşturulması için öneriler üretmektir. Çalışmadan elde edilen çıktıların, spor bilimleri fakülteleri ile BESYO'lara ışık tutacağı ve eğitimde uygun politikaların üretilmesi konusunda önem arz edeceği düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, araştırılan olay, olgu ve duruma ilgili gerçekçi bilgileri derler ve bunları betimleyerek tartışılmasını sağlar (Gürbüz ve Şahin, 2014). Nitel araştırma yönteminde araştırmacı görüşme, gözlem veya doküman incelemesi gibi herhangi bir yöntemi kullanarak veri toplama işini yapar. Toplanan bu veriler düzenlenip kategorileştirilir ve bu kategorilerden temalar oluşturulur. Bu temalar raporlanarak süreç tamamlanır (Özdemir, 2014). Çalışmamızda araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, yarı yapılandırılmış formda tüm katılımcılara aynı sorular sorulmuştur.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni: Özel yetenek sınavıyla öğrenci alan devlet üniversitelerinde (72 üniversite), spor bilimleri alanında eğitim gören engelli bireylerdir.

Örnekleme: Çalışma yapılacak üniversiteler tabakalı örnekleme yöntemiyle 7 coğrafi bölgeye ayrılmıştır. Her bir bölgede çalışma yapılacak üniversite basit rastgele yöntemle, kura ile 15 devlet üniversitesi seçilmiştir. Seçilen 15 devlet üniversitesinin her birinden, 3 öğrenci olacak şekilde toplamda spor bilimleri fakültesinde okuyan 45 engelli öğrenciye ulaşılmış, gönüllülük esasına dayanarak, etik kurallar çerçevesinde görüşmeler yapılmıştır. Veriler derlenirken tema ve içeriklerde sık tekrarlarla karşılaşıldığı için görüşme yapılan 10 öğrenci ile çalışma verileri raporlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplanmasını kolaylaştırmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Her katılımcıyla derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmıştır. Veriler toplanırken çevrimiçi araçlar (eposta, zoom, telefon) kullanılmıştır. Katılımcıların hepsine aynı sorular sorulmuş, görüşmeler katılımcıların seçtiği saatte yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların izni ile video/ses kaydı alınmış ve katılımcıların görüşlerini kendi kelimeleriyle ifade etmelerine imkân sağlamak için yarı yapılandırılmış görüşme formunda açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada yapılan görüşmelerin içeriği incelendikten sonra, katılımcılara gözden geçirme ve gerektiğinde düzeltme yapma olanağı sağlanmıştır. Araştırmacılar tarafından tutulan notlar ile video/ses kayıtları dinlenmiş ve çözümlere geçilmiştir. Elde edilen videolar/ ses kayıtları ile toplanan verileri kategorilerine ayırıp işlenir hale getirmek ve temaları ortaya çıkarmak için nitel veri analiz

programı olan NVIVO kullanılmıştır. İçerik analiz yapılırken, kelime ve cümlelerin sırası ve yeri sayılarak nitel veriler işler hale getirilmiş, frekans tabloları oluşturulmuş, araştırma süreci raporlanmıştır.

Bulgular

Çalışmada spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören engelli öğrencilerin, kendilerine sorulan açık uçlu sorulara samimi cevap verdikleri kabul edilerek, cevaplar analize tabi tutulmuştur. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan altı adet açık uçlu soru, verilen cevaplara göre analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda tespit edilen kod ve temalar bulgular bölümünde verilmiştir. Bulgular bölümünde Ana tema ve alt temalar tablolarla gösterilmiştir.

Çalışmada, açık uçlu sorulara katılımcıların verdiği cevaplara göre temalar altında kodlar oluşturulmuş, bulgular Tablo 2' den itibaren tema sırasına göre ayrıntılı bir şekilde ayrı ayrı incelenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, engelli öğrencilerin özel yetenek sınavlarının ne şekilde yapıldığına dair sonuçlar görülmektedir. Katılımcılardan K1, K5, K7 ve K9' ün görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

"Herkes 30 metre koşu parkurla geçti. Biz engellileri sandalyeye oturtup el beceri geliştirmek için karşımızda bir karton vardı. Kartona daire çizmişlerdi. El becerisine bakmak için kartonları hızlı bir şekilde getir götür yaptık ellerimizde."

"Parkura girdim."

"Bireysel yetenek sınavına tabii tutuldum. Üniversitem engellilere iki farklı özel yetenek sınavı seçeneği sunuyor. Bunlar: el pençe kuvveti ölçümü ve 30 metre koşusudur. Sınava girecek aday, bunlardan birisini seçiyor ve o şekilde sınava giriyor. Ben el pençe kuvveti testini seçmiştim. el pençe kuvveti şöyle ölçülüyor: dikdörtgen şeklinde bir el sıkma yayı var. Parmaklarımızla onu sıkıyoruz ve uygulanan kuvveti ölçüyoruz. Uygulanan kuvvete göre adaylar sıralanıyor ve en yüksek kuvveti uygulayan adaylar kontenjan dahilinde başarılı olmuş sayılıyor."

"Özel yetenek sınavım 30 metre düz koşu şeklinde yapıldı."

Tablo 3. " Bu sınavda yaşadığınız sorunlar ne oldu?" sorusu sorulmuş ve üç adet kod ortaya çıkmıştır, dokuz katılımcı sorun yaşamadığını belirtirken sadece bir katılımcının verdiği cevaptan iki adet kod ortaya çıkmıştır.

Katılımcılardan K2' nin görüşü aşağıdaki gibidir.

"Engel kategorisi yoktu sınavda normal şeker hastalığı insülin direncin birisi okula girdiğinde engelli sayıldı ama durumu kötü olan da aynı sınava tabi tutuldu."

"Psikolojik etki vardı biraz sadece sınavla alakalı şimdi karşımızdaki rakipler engel oranını kendimizle kıyasladığımız zaman tabii ki onların daha yüksek puan alma olasılığı sizi biraz etkiliyor. Bu yüzden psikolojik baskı altında kaldım ben şahsen."

Tablo 4.' de Katılımcılara: " Siz olsaydınız kendinizi nasıl bir sınava tabi tutardınız?" sorusu sorulmuş ve beş adet kod ortaya çıkmıştır. 5 katılımcı mevcut sınav sisteminden memnun olduğunu ve kendisini de aynı sınava tabii

tutacağını belirtirken diğer 5 katılımcının yanıtlarından dört kod ortaya çıkmıştır.

Katılımcılardan K2, K7 ve K8' in görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Süreyi biraz daha uzatabilirdim.”

“Ben üniversitemin engellilere bu şekilde özel yetenek sınavı yapmasından çok memnunum. Bildiğim üzere bu şekil alım yapan üniversite çok az. Ama engelli öğrencilere kendi branşlarıyla ilgili bir sınav yapılırsa, daha iyi ve verimli olabilir.”

“Her engel gurubuna farklı olacak şekilde sınav yapardım çünkü engel farklılıklarından dolayı örneğin benim için 100 metre sınavı sorun değildi ama bedensel engelli bir birey için sorun oluşturabilirdi bu yüzden her engel gurubu için farklı sınavlar yapardım.”

Tablo 5 incelendiğinde sorulan soruya verilen cevaplar neticesinde dört adet kod ortaya çıkmıştır. Katılımcıların dört tanesi sorun yaşamadığını belirtirken, sorun yaşayan altı katılımcının cevaplarından yola çıkarak yukarıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tabloya göre, bazı katılımcılar (K1, K3, K4, K5, K6 ve K8) engel durumundan dolayı ders içi problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, bazı katılımcılar (K1 ve K6) öğretim sürecinin engelli bireye göre planlanmamasından şikâyetçidir. Bir katılımcı (K8) ise dokümanın engelli bireye göre hazırlanmamasından dolayı sorun yaşadığını belirtmiştir. Diğer taraftan, bazı katılımcılar (K2, K7, K9 ve K10) herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K1, K3, K4 ve K6' nın görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Derslerimiz yoğun ve sıkı. Kolay değil bazı derslerimiz. Konular çok ağır bu yüzden zorlanıyorum. Kendi adıma konuşursam elim ağır not almakta zorlanıyorum. Yaşadığım tek sorun bu.”

“Sorun derslerden geçemiyorum sorun yaşıyorum mesela dersleri pek anlamıyorum onlar derslerde bize biraz özel yapsalar sevinirim evet engel durumum yüzünden sorun yaşıyorum.”

“Teorik derslerde, işitme engelinden dolayı hocaları rahatlıkla duyamıyorum. Bu da dersi anlamamama neden oluyor.”

“Anatomi ve fizyoloji gibi derslerde tahtayı göremediğim için sorun yaşadım. Slaytları da hocalar bizimle paylaşmıyordu. Engel durumumu anlatmama rağmen, slaytları kendisi hazırlamadığı için, kimseyle paylaşamayacaklarını söylediler.”

Tablo 6. incelendiğinde sorulan soruya verilen cevaplar neticesinde yedi adet kod ortaya çıkmıştır. Katılımcıların dört tanesi çözüm önerim yok diye belirtirken, yaşadığı sorunlara çözüm önerisi olan altı katılımcının cevaplarından yola çıkarak yukarıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 6'ya göre, katılımcı (K1)' in yaşadığı sorundan dolayı hocaların anlayış göstermesi kodu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bazı katılımcılar (K3 ve K8)' in belirttiği görüşlerden ortaya çıkan kod bireysel öğretim planıyken, (K4 ve K5) eğitim sürecinde işaret dili desteği verilmesi konusuna vurgu yapmıştır. (K6) Öğretim sürecinin engelli bireye göre planlanması ve engelli eğitimi hakkında hizmet içi eğitim

verilmesi görüşündedir. (K8) ise dokümanın engelli bireye göre hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Diğer taraftan, bazı katılımcılar (K2, K7, K9 ve K10) teorik derslerde herhangi bir sorun yaşamadıkları için çözüm önerilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan K4, K8, K6 ve K3' ün görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Teorik derslerde, işitme engelinden dolayı hocaları rahatlıkla duyamıyorum. Bu da dersi anlamamama neden oluyor. Bu gibi sorunları çözmek için, hocalarımız önceden işaret dili eğitimi almış olmalı. Veya işaret dili tercümanı ile işitme engellilere yönelik tercüme edilmiş ders videoları olmalı.”

“Öğretmenin öğrenciye direkt dersle ilgili bilgi vermesi.”, “Çözüm önerim slaytların daha büyük ve detaylı yani açıklayıcı şekilde öğrenciye aktarılması.”

“Çözüm önerim şu: hocalar görme engellilik hakkında ve hangi sınıfta görme engelli olduğu hakkında bilgilendirilmeliler. Hocalar da ona göre bir çizelge belirleyip, dersleri görme engellilere uygun bir şekilde anlatılmalıdır. Görsellikten ziyade, sözlü anlatım ön planda olmalı. Ve biraz daha sadeleştirilmiş bir anlatım yapılmalı. Slaytlar konusunda ise: hocalar bir görme engelliye ne olursa olsun, o slaytı vermeli.”

“Çözüm önerisi olarak onlar derslerde bize biraz özel yapsalar sevinirim daha fazla üstümüze düşülerek yardımcı olarak elimizden tutarak geçirebilirler.”

Tablo 7. incelendiğinde katılımcılara: “Uygulamalı derslerde yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu sorulmuş ve verilen yanıtlardan 7 farklı kod ortaya çıkmıştır. 2 katılımcı herhangi bir sorun yaşamadığını belirtirken diğer 8 katılımcının görüşlerinden 6 farklı kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan K1, K9, K6 ve K7' un görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Mesela jimnastik dersinde takla var ben zorlanıyorum. Diğer engel durumu farklı arkadaşlarım da zorlanıyor. Futbol dersi alıyoruz hoca bazı hareketler gösteriyor ben yapamıyorum.”

“Örneğin, jimnastik dersinde bileklerimde güç kaybı ve gelişim gerili olduğu için amut pozisyonu gibi birçok hareketi yapmakta zorlanıyorum. Voleybol gibi birçok diğer branşta da el ile yapılan hareketlerde sıkıntı çekiyorum.”

“Bireysel uygulamalı derslerde sorun yaşamıyorum ama takım oyunlarında benden herkes gibi performans göstermem bekleniyor. Örneğin hentbol dersinde benden görme engelli olduğum bilinmesine rağmen maç yapmam istendi. Bu gibi sorunlar yaşıyorum.”

Geçen yıl hentbol dersinin uygulamasında bir sorun yaşadım. Dersin hocası engelli olmama rağmen, benden hentbol oynamamı bekledi. “engellisin ama yapacaksın.” minvalinde bir söylemde bulundu. Onun dışında başka uygulamalı derslerde sorun yaşamıyorum. Görme düzeyimin yeterli ve yardımcı olmasından dolayı, birçok branşı, özellikle de bireysel branşları halledebiliyorum.”

Tablo 8. incelendiğinde katılımcılara: “Uygulamalı derslerde yaşadığınız sorunlara çözüm öneriniz nedir?” sorusu sorulmuş ve verilen yanıtlardan 5 farklı kod ortaya çıkmıştır. 3 katılımcı herhangi bir çözüm önerisi

belirtmezken diğer 7 katılımcının görüşlerinden 4 farklı kod ortaya çıkmıştır. Yapılan analize göre en çok üzerinde durulan çözüm önerisi bireysel öğretim planı olmuştur. Katılımcılardan K6, K9 ve K7' un görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Çözüm olarak: görme engelliler hiç yapamayacakları branşlardan muaf tutulmalıdır. Ya da yapabilecekleri kadarından sorumlu tutulabilecekleri şeklinde bir eğitim planı geliştirmeli hocalarımız.”

“Çözüm önerim şu: engel durumlarına göre kolaylaştırıcı materyaller kullanılmalı. Engellilere uygun daha farklı etkinlikler uygulanmalı. Engel durumları göz önünde bulundurularak, engellilerin zorlanabileceği verim alamayacağı dersler engelliye zorunlu tutulmamalı, onların da yapabileceği branşlara yönlendirilmeli.”

“Çözüm önerim şu: engellilerin yapabileceği branşlar da var, yapamayacağı branşlar da var. Bir görme engelli atletizm yapabilecekken, ondan hentbol gibi branşları başarıyla yapması beklenmemeli. Engellinin yapamayacağı branşlarda anlayış gösterilmeli, tolerans gösterilmeli veya engelliye uygun olacak şekilde birebir, basit sade ve anlaşılır bir şekilde ders verilmeli.”

Tablo 9.'da katılımcılara “Teorik ve uygulamalı derslerin sınavlarında yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu sorulmuş ve katılımcılarının cevaplarına göre 7 adet kod ortaya çıkmıştır. 1 katılımcı herhangi bir sorun yaşamadığını belirtirken, diğer 9 katılımcının cevaplarından 6 farklı kod ortaya çıkmıştır. Analiz sonucunda, engel türü ve düzeyi fark etmeksizin, katılımcıların %90'nının teorik veya uygulamalı derslerin sınavlarında sorun yaşadığı görülmektedir.

K1, K4 ve K5 yalnızca teorik derslerin sınavlarında sorun yaşarken, K2, K7, K8 ve K9 uygulamalı derslerin sınavlarında sorun yaşamaktadır. Ayrıca, K3 ve K6 hem uygulamalı hem de teorik derslerin sınavlarında sorun yaşarken, K10 teorik ve uygulamalı derslerin sınavlarında herhangi bir sorun yaşamamıştır. Katılımcılardan K1, K3 ve K6' nın görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Engel durumumdan dolayı teorik sınavların klasik sorularında ben zorlanıyorum. Hocalarımızdan bu konuda anlayış bekliyorum. Uygulamalı sınavlar da fiziksel çaba gerektirecek hareketler var yapamadığım zaman sınıfa karşı kendimi kötü hissediyorum.”

“Mesela teorik sınavlarda klasik yapıyorlar anlamıyorum yazıyorum anlayamadıkları için geçemiyorlar kötüyüm soruların cevaplarını verseler daha iyi oluyor yoksa yapamıyorum. Uygulama sınavlarda da sorun yaşıyorum Evet Mesela şöyle yapıyorlar sınava girme bazı şeyleri takla falan oluyor onları atamıyorum ondan dolayı hareketleri bazen yapamadığım için nefesim daralıyor.”

“Teorik sınavlarda şöyle bir sorun yaşadım: sınav kağıtlarımın büyük puntolu olması gerekirken, hocalarımızın bunu unuttuğu durumlar oluyordu. Bunu çözmek için, idare tarafından her sınavdan önce kimlerin engelli olduğu, hangi sınavda hangi engel grubundan öğrenci olduğu ve sınav için neye ihtiyaç duyduğu hakkında hocalar bilgilendirilmeli. Uygulamalı sınavlarda örneğin hentbolda benden gören arkadaşlarım gibi bir

performans beklendi. Onlar gibi yapamadığım için haliyle puanımı etkiledi.”

Tablo 10. incelendiğinde, verilen yanıtlardan 7 farklı kod ortaya çıkmıştır. 1 katılımcı herhangi bir çözüm önerisi belirtmezken diğer 9 katılımcının görüşlerinden 6 farklı kod ortaya çıkmıştır. K1, K4 ve K5 teorik derslerin sınavlarında yaşadıkları problemlere çözüm önerisinde bulunurken, K2, K7, K8 ve K9 uygulamalı derslerin sınavlarında yaşadıkları problemlere çözüm önerisi belirtmiştir. Ayrıca, K3 ve K6 hem uygulamalı hem de teorik derslerin sınavlarında yaşadıkları problemlere çözüm önerisinde bulunmuşlardır, K10 teorik ve uygulamalı derslerin sınavlarında herhangi bir sorun yaşamamış bundan dolayı çözüm önerisinde bulunmamıştır. Katılımcılardan K6, K9, K2 ve K5' un görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Çözüm önerim şu: bir görme engelliye takım branşlarında maç yaptırmak yerine, onların yapabileceği şekilde sadeleştirilmiş bir sınav yapılmalı veya uygulamadan muaf tutulmalı. Bunu çözmek için, idare tarafından her sınavdan önce kimlerin engelli olduğu, hangi sınavda hangi engel grubundan öğrenci olduğu ve sınav için neye ihtiyaç duyduğu hakkında hocalar bilgilendirilmeli.”

“Çözüm önerim şu: uygulamalı derslerde engelli öğrenciler normal öğrencilerle bir değerlendirilmemeli. Engellilerin uygulamalı sınavı farklı bir günde, herkesten ayrı bir şekilde yapılmalı. Çünkü haliyle onlardan daha basit hareketlerden sorumlu tutuyorum sınav esnasında. Ve yapamayınca psikolojik olarak kötü etkiliyor. Ve tabi ki, engelliler engel durumlarına göre yapamayacağı hareketlerden sorumlu olmalı.”

“Söylediğim gibi seçmeli derslerde zorunlu derslerde biraz daha engelliler düşünerek ders seçenekleri artırılabilir çözüm önerimde bu yönde.”

“Anlamam için öncelikle beden diliyle anlatmaları gerekiyor bu yüzden yapamıyorum.”

Tablo 11 incelendiğinde, yanıtlardan 10 farklı kod ortaya çıkmıştır. 1 katılımcı herhangi bir görüş belirtmezken diğer 9 katılımcının görüşlerinden 9 farklı kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan K2, K6, K8 ve K9' un görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Genel jimnastik dersi engelli bireyler için zor bir ders daha önce artistik jimnastik dersi vardı müfredattan kaldırıldı Allah'tan ben çok zorlanacak derslerden bir tanesiydi yine güreş zor bir ders sıkıntılı bir ders futbol basketbol gibi dersler var Bunları seçmeli ders olarak almak zorundayız Ben şahsen kendimi zorlanmadım ama protez kullanan bir arkadaşım veya başka bir eksikliği olan arkadaşımız bu derslerde zorlanabilir diye düşünüyorum bu derslere mutlaka eklemeye yapılabilir öneriyorum.”

“Spor yöneticiliği bölümünde antrenörlük bölümünün dersleri olması çok mantıklı gelmiyor bana. Örneğin; anatomi, fizyoloji gibi. Zaten bir görme engelli bölümden mezun olunca antrenörlük yapamayacak. Bu derslerden sorumlu olmamalıyız. Olacaksa bile seçmeli olmalı. Ayrıca,

engellilerde beden eğitimi ve spor dersi herkes için zorunlu olmalı.”

“Ben görme engellyim eğer Spor Bilimleri Fakültesine engelli öğrenci kontenjanı açıyorsanız, örnek veriyorum o sınıftaki o okuldaki öğretim görevlilerinden tutun öğrencilerine, güvenlik görevlisine bu engel branşları üzerinden bir eğitim, bir seminer veya bir ders verilebilir.”

“Müfredat ile ilgili bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Sadece, hocalar engellilerin farkında olup, onlara yönelik ders anlatmalılar, düzenlemeler yapmalılar. Okulda engellilere özel dersler olmalı. Bir sınıfta engelliler toplanmalı ve bazı dersler onlara öyle anlatılmalı.”

Tablo 12. incelendiğinde katılımcılara: “Ekleme istediğiniz başka bir öneriniz var mı?” sorusu sorulmuş ve verilen yanıtlardan 7 farklı kod ortaya çıkmıştır. 4 katılımcı

herhangi bir görüş belirtmezken diğer 6 katılımcının görüşlerinden 6 farklı kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan K3, K6, K8 ve K10’ un görüşleri sırasıyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Şöyle bir şey var benim aile durumum pekiyi değil ondan dolayı bursumu kestikleri için maddi durumum kısıtlı bunu da eklemek istiyorum.”

“Engellilik konusunda uzman kişiler, engellilik konusunda hocalara belirli dönemlerde seminer vermeliler.”

“Anaokulundan doktora kadar verilen öğrencilik eğitiminde engellileri anlamak için bir ders verilmelidir.”

“Spor Bilimleri Fakültelerinde engelli akademisyen hocalar görmek istiyoruz.”

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Bölüm	Sınıf	Engel Durumu
K1	20	Erkek	Ant. Eğitimi	2	Bedensel Engelli %32
K2	38	Erkek	Ant. Eğitimi	4	Bedensel Engelli %56
K3	20	Erkek	Ant. Eğitimi	2	Zihinsel Engelli %50
K4	21	Erkek	Ant. Eğitimi	1	İşitme Engelli %52
K5	20	Erkek	Ant. Eğitimi	3	İşitme Engelli %47
K6	22	Kadın	Spor Yönt.	3	Görme Engelli %72
K7	21	Erkek	Ant. Eğitimi	3	Görme Engelli %70
K8	28	Erkek	Spor Yönt.	3	Görme Engelli %60
K9	31	Erkek	Ant. Eğitimi	2	Bedensel ve Nörolojik Eng.
K10	24	Erkek	Spor Yönt.	4	İşitme ve Görme Engelli

Tablo 2. “Bölümünüze girişte nasıl bir sınava tabii tutulduunuz. (Koordinasyon parkuru, Koşu, Özgeçmiş, yazılı sınav, sözlü sınav vb.)” Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
El becerisi testi	X									
400 metre koşu sınavı		X	X							
30 metre koşu sınavı				X					X	
Engelli raporu incelemesi						X				
Sportif özgeçmiş incelemesi						X				
TYT puanı incelemesi						X				
El pençe kuvvet ölçümü							X			
100 metre koşu sınavı								X		

Tablo 3. “Bölümünüze giriş sınavında yaşadığınız sorunlar ne oldu?” Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Engel durumuna uygun sınav modeli olmaması		X								
Engel türünün psikolojik etkisi		X								
Sorun yaşamadım	X		X	X	X	X	X	X	X	X

Tablo 4. "Siz olsaydınız kendinizi nasıl bir sınava tabi tutardınız." Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Engel türlerine göre sınav planlaması		X			X			X		
Engel türlerine göre ek süre verilmesi		X								
Koordinasyon parkuru			X							
Branş sınavı							X			
Aynı şekilde	X			X		X			X	X

Tablo 5. "Teorik derslerde yaşadığınız sorunlar nelerdir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Ders içi problemler	X		X	X	X	X		X		
Öğretim sürecinin planlanmaması	X					X				
Dokümanların uygun hazırlanmaması								X		
Sorun yaşamadım		X					X		X	X

Tablo 6. "Teorik derslerde yaşadığınız sorunlara çözüm öneriniz nedir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Hocaların anlayış göstermesi	X									
Bireysel öğretim planı			X					X		
Eğitim sürecinde işaret dili desteği verilmesi				X	X					
Öğretim sürecinin planlanması						X				
Engelli eğitiminde hizmet içi eğitim						X				
Dokümanların uygun hazırlanması								X		
Çözüm önerim yok		X					X		X	X

Tablo 7. "Uygulamalı derslerde yaşadığınız sorunlar nelerdir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Öğretim sürecinin planlanmaması	X									X
Seçmeli ders alternatifinin olmaması		X								
Uygun branş derslerinin olmaması		X								
Ders içi problem			X					X	X	
Standartın olmaması						X	X			
Normal birey gibi davranma						X	X	X	X	X
Sorun yaşamadım				X	X					

Tablo 8. "Uygulamalı derslerde yaşadığınız sorunlara çözüm öneriniz nedir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Bireysel öğretim planı	X					X		X	X	
Engellilere tolerans gösterilmesi			X							X
Eğitim müfredatının düzenlenmesi							X			
Eğitim sürecinin planlanması									X	
Çözüm önerim yok		X		X	X					

Tablo 9. "Teorik ve Uygulama derslerin sınavlarında yaşadığınız sorunlar nedir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Sınav sisteminin planlanmaması	X									
Engel durumundan sınav problemi	X	X	X	X	X					
Uyg. sınavları uygun hazırlanmaması			X						X	
Dokümanların uygun hazırlanmaması						X				
Normal birey gibi davranma						X	X			
Standartın olmaması								X		
Sorun yaşamadım										X

Tablo 10. "Teorik ve Uygulama derslerinin sınavlarında yaşadığınız sorunlara çözüm öneriniz nedir?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Bireysel sınav	X			X		X			X	
Engel türlerine göre sınav planlaması		X								
Sınav sisteminin planlanması			X				X		X	
Eğitim sürecinde işaret dili desteği verilmesi					X					
Hizmet içi eğitim						X				
Tolerans tanınması								X		
Çözüm önerim yok										X

Tablo 11. "Eğitim müfredatını belirleyebilme şansınız olsaydı, hangi derslerde değişiklik yapmak isterdiniz? (Ekleme/çıkarmak istediğiniz ders, ders saatlerinde değişiklik önerisi vb.)." Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Uygulamalı derslerin azaltılması	X									
Eğitim müfredatının düzenlenmesi		X								
Müfredatın sadeleştirilmesi			X			X				
Sistemsel problem				X						
Bireysel öğretim planı					X					
Engelli bireyler hakkında farkındalık oluşturulması						X			X	
Engellileri anlamak için bir ders koyulması							X			
Hizmet içi eğitim								X		
Engellilere özel derslerin konulması									X	
Yok										X

Tablo 12. "Ekleme istediğiniz başka bir öneriniz var mı?" Sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir.

Kodlar	Katılımcı									
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Branş sınavı		X								
Bursların düzenlenmesi			X							
Bireysel sınav					X					
Hizmet içi eğitim						X				
Farkındalık oluşturulması								X		
Lisansüstü eğitimde kontenjan										X
Ekleme istediğim bir şey yok	X			X			X		X	

Tartışma ve Sonuç

Bu bölüm yazılırken, araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunlar, kendi ifadeleriyle verilmeye çalışılmıştır. Çalışma konusuyla ilgili literatür sınırlı olduğu için, karşılaştırmalarda kısıtlar ortaya çıkmış bu nedenle benzer çalışmalardan faydalanılarak tartışma bölümü oluşturulmuştur. Katılımcıların birincil ağızdan dile getirdikleri çözüm önerileri üzerinden sonuç bölümü oluşturulmuştur. Bu haliyle çalışmanın tüm okuyuculara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada fakültelelere girişte dokuz farklı özel yetenek sınav yöntemi ortaya çıkmıştır. Spor bilimleri fakültelerinde engelli öğrenci adaylarına yönelik hemen hemen her üniversitede farklı bir özel yetenek sınav yöntemi olduğu ve genellikle bu özel yetenek sınav yöntemlerinin engel türlerine uygun bir şekilde düzenlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Görme kaybı yüksek olan veya hiç görmeyen öğrenciler sportif parkur sınavı yerine, el pençe kuvvet ölçümü gibi görme gerektirmeyen sınav yöntemiyle fakültelelere alınırken, görme kaybı düşük olan engelli öğrencilerin kısa mesafe koşusu gibi yöntemlerle fakültelelere alındığı belirlenmiştir. Bu durum, ortopedik engelliler için de geçerlidir. Ortopedik engeli koşturmayı mâni olmayacak şekilde olan öğrenciler 400 Metre koşusu gibi sınavlara tabii tutulurken, engel düzeyi parkura ve koşu sınavına müsait olmayan öğrenciler engel türlerine göre bir sınava tabii tutulmuştur. İşitme ve zihinsel engellilerin herhangi bir bedensel engeli bulunmadığı için, parkur sınavı ve 400 Metre koşusu gibi sınavları rahatlıkla yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak, özel yetenek sınavlarının engel türüne göre planlamasının eğitim süreçleri için daha adaletli ve daha güvenilir durumlar ortaya çıkaracağını söylemek mümkündür. Benzer şekilde Eliöz ve arkadaşları 2018 yılında yaptıkları çalışmada spor bilimleri alanında eğitim alacak engelli bireylerin, ölçülebilen akademik yeterliliklerini belirlemenin gerekli ve önemli olduğunu söylemişlerdir.

Teorik derslerde bazı engel grupları için öğrencilerin yaşadıkları sorunların giderilmesi elzemdir. Görme engelli ve işitme engelli bireylerin teorik derslerde diğer engel guruplarına göre daha fazla sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Görme engelliler genellikle tahtayı göremediğinden ve hocaların slaytları paylaşmadığından dolayı sorun yaşarken işitme engelliler ise duymadıklarından dolayı dersleri anlamakta güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Zihinsel engelliler genellikle dersleri anlamakta zorlanırken ortopedik engelli katılımcılar, engel durumundan dolayı not almakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ders dokümanlarının genel bir kurul tarafından ortak hazırlanıp videolara ve dokümanlara işaret dili eklenmesi katılımcıların ortak çözüm önerisidir. Ayrıca görme engelliler için slaytların büyük puntolarla hazırlanması ve ders dokümanlarının ses kayıtlarının paylaşılması eğitim süreçlerinde kolaylık sağlayacaktır. Bakırcı'nın 2011 yılında görme engelliler üzerine yaptığı çalışmada, görme engellilere yönelik eğitim hizmetleri ile ilgili kütüphanecilik ve dijital bilgi sistemlerinin, engelli öğrencilerin kullanabileceği eğitim

araç ve gereçleri ile düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir (Bakırcı, 2011). Spor bilimleri fakültelerinde de kütüphane sistemleri ve dijital ortamlar oluşturularak engelli bireylerin eğitim dokümanlarına erişme birliğini kolaylaştırmak mümkündür.

Katılımcılar fakülteledeki öğretim elamanlarının okuldaki mevcut engellilerin durumu hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmiş ve derslerin görsellikten ziyade sözel ve sadeleştirilmiş bir anlatımla işlenerek görme engellilerin daha kolay anlamalarına yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir. Çalışmada zihinsel engelli öğrenciler için dersler ve ders dokümanlarının daha sade hale getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çetin 2020 yılında yaptığı çalışmada, engelli bireylerin eğitim haklarına yönelik çalışmaların uluslararası düzeyde karşılaştırmalı eğitim bağlamında incelenmesi gerektiğini ve bu çalışmaların yerel eğitime adapte edilebileceğini söylemiştir (Çetin, 2020). Bu anlamda spor bilimleri fakültelerinin engelli eğitiminde kullandıkları yöntem ve teknikler uluslararası düzeyde araştırılıp, eğitim müfredatlar incelenerek ulusal eğitimde değişiklikler yapmak önemlidir.

Çalışma sonuçlarına göre, uygulamalı derslerde en çok sorun yaşayan engel grubu görme engellilerdir. Bu grubu sırasıyla ortopedik ve zihinsel engelliler takip etmiştir. İşitme engellilerin uygulama derslerinde herhangi bir sorun yaşamadıkları görülmüştür. Çeşitli fiziksel engeller başta olmak üzere; el becerilerindeki sınırlılıklar ve görme engeli gibi faktörler, katılımcıların bazı spor dallarında diğer öğrencilere göre dezavantajlı duruma düşmelerine neden olmaktadır. Ayrıca, takım oyunlarında performans beklentisinin diğer öğrencilerle aynı olması, engelli katılımcıların zorluk yaşamasına sebep olabilmektedir. Engellilik durumu dikkate alınmadığında veya farkındalık eksikliği olduğunda, bireyler zorlayıcı durumlarla karşılaşmaktadırlar. Çalışma sonucuna göre en çok üzerinde durulan çözüm önerisi uygulamalı derslerde de engel gruplarına göre bireysel öğretim planlarının oluşturulması gereğidir. Okur ve Demir 2019 yılında görme engellilerle yaptıkları çalışmada, engelli bireylerin eğitimleri süresince ortaya çıkacak problemlerin çözümü için ilgili hedef grupla analizler yapılması gerektiğini vurgulamış, uygun öğrenme ortamı sağlanınca, olanaksız görünen bilim programların engelli bireyler tarafından başarıyla tamamlandığını belirtmişlerdir (Okur ve Demir, 2019). Spor bilimleri alanında uygun öğrenme ortamı ve uygulamalı dersler için fiziksel uygunluk sağlandığında, engelli öğrencilerin ve sporcuların başarılarının ve performanslarının artacağını düşünmekteyiz. Sevinç ve Çay 2017 yılında fiziksel engellilerle ilgili yaptıkları çalışmada, akademisyen, idari personel ve diğer öğrencilerin engelli bireylerin eğitimine hassasiyet gösterdiğini; yaşanan sorunların daha çok fiziksel ortam ve koşullarla ilgili olduğunu söylemiş ve üniversite içerisinde fiziki ve çevresel koşulların engelli kullanımına uygun hale getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Sevinç ve Çay, 2017).

Ayrıca engelli bireylerin hiç yapamayacakları branşlardan muaf tutulup, yapabilecekleri uygulamalı derslerin seçmeli ders havuzlarına eklenmesi bir çözüm

olarak görünmektedir. Aynı zamanda engel düzeyine uygun olarak spor branşları için materyal geliştirilmesi ve özel etkinliklerin düzenlenmesi bireylerin başarısına katkı sunacaktır. Özellikle antrenörlük bölümünde engel düzeyine göre branşlar belirlenmeli, uzmanlık alanlarında engelli bireylerin talepleri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Seyhan ve Akduman 2015 yılında yaptıkları çalışmada, Türkiye’de engelli bireylere önemli haklar verildiğini, eğitim süreçlerinde önemli düzenlemeler yapıldığını belirtmişlerdir. Fakat bu olumlu gelişmelerin başarılı olması için, engelli bireylerin engellilik çeşidi ve kişisel özelliklerine göre eğitilmeleri gerektiği vurgusunu yapmış, engelli bireylerin bu eğitimlerle daha üretken olacakları ve topluma kazandırılacaklarını söylemişlerdir (Seyhan ve Akduman, 2015).

Çalışmada, teorik ve uygulamalı derslerle ilgili sınavların düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Engelli öğrencilerin teorik sınavlarda sorulan soruyu iyi anlamadıkları için sorun yaşadıkları, uygulamalı sınavlarda fiziksel yeteneklerini kullanamadıkları veya istenilen performansı sergileyemedikleri için sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Teorik ve Uygulamalı derslerin sınavlarında engel türleri dikkate alınarak sorular hazırlanmalı ve bireysel sınavlar yapılmalıdır. Sınav sistemi düzenlenirken engelli öğrencilerin sınavları özel olarak planlanabilmelidir.

Yapılan çalışma sonucunda katılımcılar, engel türlerinin dikkate alınarak bireysel sınav yapılması ve sınav sisteminin engelli öğrencilere özel olarak planlanmasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Özellikle görme engelli ve ortopedik engelli katılımcılar, takım sporlarında yapılan maçlar yerine sadeleştirilmiş sınavların veya muafiyet seçeneğinin sunulmasını önermişlerdir. Ayrıca, bu katılımcılar, her sınav öncesinde hangi öğrencinin hangi engel grubundan olduğu ve sınav için hangi ihtiyaçlara sahip olduğu konusunda öğretim elemanlarının bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kalaç ve Kılınç 2023 yılında yaptıkları çalışmada tüm eğitimciler erişilebilir ders dokümanlarının hazırlanıp kullanılması ile ilgili eğitimler verilmesi gerektiğini vurgulamış, engelli bireylerin farklı ihtiyaçları için erişilebilir ders teknolojilerinin sayıca ve içerik olarak geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca eğitim kurumlarının web sayfalarında açık kaynaklar ve ulaşılabilir ders materyallerinin engelli öğrencilerin erişimine açık olması gerektiğini belirtmişlerdir (Kalaç ve Kılınç, 2023). Bu anlamda erişilebilir bu materyal ve dokümanlar spor bilimleri fakülteleri için uzmanlarca geliştirilmelidir. Bu durum öğrenme süreçlerini kolaylaştıracağı gibi uygulamalı ve teorik sınavlarda öğrencinin başarısına büyük katkı sunabilir.

Çalışmadan çıkan diğer bir sonuç, uygulamalı derslerde engelli öğrencilerin normal öğrencilerle birlikte değerlendirilmemesi gerektiği yönündedir. Bazı katılımcılar, engelli öğrencilerin uygulamalı sınavlarının ayrı bir günde, diğer öğrencilerden farklı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sayede engelli öğrenciler, daha basit hareketlerden sorumlu tutulduklarında psikolojik olarak olumsuz etkilenmeyecek

ve yetenekleri doğrultusunda sınav değerlendirmeleri yapılmış olacaktır. Namlı ve Suveren 2019 yılında yaptıkları çalışmada engelli bireylerin uygulamalı derslerde birebir eğitim almasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Kalabalık sınıflarda birebir eğitimin mümkün olamayacağını fakat bölümde görev yapan asistan ve araştırma görevlileri ile öğretimin uygulamalı dersler için birebir planlanabileceğini söylemişlerdir (Namlı ve Suveren, 2019). Uygulama derslerinde bir komisyon tarafından engel durumlarına göre öğrencilerin muaf tutulacakları hareketler belirlenebilir. Öğrenci sınava yetenekleri ve yeterlikleri doğrultusunda girerek, fiziksel olarak yapabileceği hareketlerden sorumlu tutulabilir. Bu durum öğrencinin sınav kaygısını azaltacak ve sınav başarısını arttıracaktır. Ayrıca seçmeli derslerde engellilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ders seçeneklerinin artırılması önemlidir. Bu şekilde, engelli öğrencilerin ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda daha fazla seçenek sunulması onların katılımını teşvik etmek mümkün olabilecektir. Çalışmada genel cimnastik dersinin engelli bireyler için zor olduğu ve ders müfredatlarının zorunlu havuzundan çıkarılıp seçmeli ders olarak eklenmesi gerektiği çoğu katılımcı tarafından vurgulanmıştır.

Yine bütün katılımcılar engellilerde beden eğitimi ve spor derslerinin tüm öğrenciler için zorunlu olması gerektiğini savunmuştur. Katılımcılar ayrıca engelli farkındalığı oluşturulması gerektiğini belirtmiş, hocaların bazı dersleri engellilere yönelik özel olarak anlatması gerektiğini vurgulamışlardır. Namlı ve Suveren (2019) yaptıkları çalışmada, engelli bireylerin teorik ve uygulamalı eğitiminde yer alan öğretim elemanlarına federasyonlar aracılığıyla eğitimler verilmesinin önemli olabileceğini söylemişlerdir (Namlı ve Suveren, 2019).

Engelli bireylerin eğitim hayatında ve akademik dünyada daha fazla yer alabilmeleri ve anlaşılabilmesi için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Özellikle spor bilimleri fakültelerinde engelli akademisyenlerin bulunması, engellilik konusunda hocalara seminer verilmesi gibi önerilerle engellilerin eğitim ve araştırma süreçlerinde daha fazla yer almalarının sağlanması hedeflenebilir. Tekin 2019 yılında yaptığı çalışmada üniversite ve fakülte düzeyinde engelli öğrencilerin de katılabileceği tanışma etkinliklerinin düzenlenmesi, üniversitede çalışan akademik ve idari personelin zaman zaman engelli öğrencilerle ilgili bilgilendirilmesini önermişlerdir. Ayrıca sivil toplum örgütleri ve devlet eliyle engelli bireylere karşı toplumsal bilinci arttırmaya yönelik etkinlik ve proje yapılması gerektiğini belirtmişlerdir (Tekin, 2019). Spor bilimleri fakültelerinde engelli öğrenciler için seminerler ve etkinlikler düzenlenmesinin gerekliliği çalışmamızda ulaştığımız önemli bir sonuçtur.

Öneriler

Spor bilimleri fakültelerinde engelli bireylerin yaşadığı sorunların çözümünde üniversitelerin, öğretim elemanlarının ve idarenin gayreti elbette yadsınamaz. Fakat bu sorunların bireysel çabalarla değil Türkiye geneli ortak uygulamalarla çözülmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu anlamda YÖK aracılığıyla tüm fakülteler ortak kararlar doğrultusunda hareket etmelidir. Çalışma sonuçlarına göre bu ortak kararların şu başlıkları kapsamı gerektiğini düşünmekteyiz.

a) Engelli bireylerin seçiminde, özel yetenek sınavlarında Türkiye geneli ortak bir uygulama benimsenmelidir. Bu ortak özel yetenek sınav uygulaması için fakülteler, sivil toplum örgütleri ve federasyonlarla işbirliği yapılmalıdır. Bu işbirliği sonucunda engel grupları, engel düzeyleri ve engelli bireylere uygulanacak sınavlara, oluşturulacak komisyon ile karar verilmelidir. Bu kararlar tüm fakültelerce benimsenip uygulanmalıdır.

b) Eğitim-öğretim sürecinde, uygulamalı ve teorik derslerin sunuluş biçimlerinde üniversiteler, bölümler ve hatta dersler arasında bile farklılıklar vardır. Bu farklılıklar ortadan kaldırılmalı dersler için ortak ders notları, materyal, ve araç gereçler fakültelerin resmi sitelerinde yer almalı tüm öğrencilerin kullanımına açık olmalıdır.

c) İlgili fakülte ve yüksekokulların mevcut program ve müfredatları düzenlenirken, engelli öğrencilere yönelik ortak dersler, alınması gereken zorunlu ve seçmeli ders havuzları özel olarak belirtilmeli ve tüm üniversiteler engelliler için hazırlana müfredatı uygulamalıdır.

d) Engelli bireylerin spor tesislerine ve dersliklere ulaşma konusunda yaşadıkları sıkıntıları en aza indirebilmek için, tesislerde ve fakültelerde fiziki düzenlemelere gidilmelidir.

e) Teorik ve uygulamalı derslerin ve özellikle spor branşlarının öğretiminde ve sınavlarda, engelli öğrencilerin özel durumları göz önünde bulundurularak sınavlar hazırlanmalıdır.

f) Sorunları yaşayan engelli öğrencilerin sunduğu çözüm önerileri, uzman görüşleriyle harmanlanarak, spor bilimleri fakültesinde eğitim göreceğ/gören engelli bireyler için eğitim-öğretim ve sınav yöntemlerinin tasarlanması çalışmadan çıkarılan genel öneridir.

Kaynaklar

Bakırcı, R. (2011). Hollanda'da görme engellilere verilmekte olan dijital erişimli bilgi sistemi ve Türkiye'de durum. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 306-311.

Çetin, E. (2020). Türkiye'de engelli bireylerin ulusal ve uluslararası sözleşmeler bağlamında eğitim hakkına erişimi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1111-1122.

Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi ayrımcılık mı? Türkiye'de sosyal devlet, cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2 (21), 41-54.

Eliöz, M., Çebi, M., Tekin, A., ve Akbuğa, E. (2018). Özel gereksinimli öğrenciler için spor bilimlerinde eğitim yapılanması. *Journal of International Social Research*, 11(56).

Girgin-Aykanat, B. ve Balcı, S. (2015). Fiziksel engelli çocuk ve ailesinin evde bakım gereksinimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 305-317.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

Kalaç, M. Ö., ve Kılınc, M. (2023). Eğitim 5.0'a geçişin engelli öğrenciler ve erişilebilirlik açısından etkileri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 229-237.

Küçükali, A. (2015). Engellilere uygulanan sosyal yardımlar. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(35), 100-115.

Namlı, S., ve Suveren, S. (2019). Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum düzeyleri ve beklentileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(3), 445-470.

Okur, M. R., ve Demir, M. (2019). Görme engelli öğrenenlerin eğitim yaşantısında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, açık ve uzaktan öğrenme alanı için çözüm yolları geliştirilmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 49-62.

Özdemir, M. (2014). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).

Ruggie, M. (1984). *The state and working women: a comparative study of Britain and Sweden*. Princeton, N J: Princeton University Press, P.11.

Seyhan, B. ve Akduman, G. (2015). Ulusal yasalar ve yönetmelikler ile uluslararası sözleşmeler açısından engelli çocukların eğitim hakkı. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, Vol 1, No:suppl2

Sevinç, İ., ve Çay, M. (2017). Fiziksel engelli bireylerin üniversite eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar (Akdeniz üniversitesi örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi* (13), 219-238.

Subaşıoğlu, F. (2008). Üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin "engellilik farkındalığı" üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 399-430.

Tekin, H. H. (2019). Engelli üniversite öğrencilerinin eğitim yaşamındaki sorunları: Konya örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1531-1548.

TBBM, Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2005). Engelliler Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378>. Er. Tarihi: 04.08.2023

YÖK, 2018. <http://www.yok.gov.tr/web/guest/yok-ten-engelli-ogrenciler-icin-kontenjan-mujdesi>. Er. Tarihi:12.12. 2022